

Wat DNA justitie laat doen.

Als onderzoeker bij de operationele directie Criminologie binnen het NICC houdt Bertrand Renard zich al sinds 1997 bezig met onderzoek rond het gebruik van technologie in strafrecht. De verwezenlijking van twee belangrijke onderzoeken in verband met de expertise in strafzaken heeft er toe geleid dat hij zijn doctoraatsthesis in de criminologie wijdde aan de identificatie van personen via genetische analyse.

Dit doctoraatsonderzoek werd van 2002 tot 2007 verwijzenlijkt binnen het NICC en het redactiewerk gebeurde in 2007-2008 aan de Université Catholique de Louvain. Professor Dan Kaminski (UCL) heeft de supervisie over dit onderzoek verzorgd, dat tot stand kwam via een zeer vruchtbare samenwerking met talrijke gerechtelijke actoren (magistraten, politie, deskundigen,...).

De doctoraatsthesis, die op 5 november 2008 werd verdedigd aan de 'Ecole de Criminologie' van de UCL, draagt de titel "Ce que l'ADN fait faire à la justice. Sociologie des traductions dans l'identification par analyse génétique en justice pénale". De studie van de identificatie van personen via DNA blijkt een zeer rijke bron van kennis aangaande de gerechtelijke expertise te bevatten, alsook een goede strategie om de impact van het gebruik van technische hulpmiddelen op strafrecht na te gaan.

De beschikbaarheid in de geanalyseerde onderwerpen (zoals de uitwerking van het wettelijk kader, het werk van de deskundigen in genetische analyse, het politieel en gerechtelijk werk en de werking van de nationale DNA-databanken) verklaren de omvang van het manuscript dat meer dan 500 pagina's telt. De thesis omvat, naast een theoretische analyse, talrijke empirische bevindingen, vanuit de praktijk in het gerechtelijk arrondissement Brussel van 1998 tot 2007.

De analyse van zowel de wetgeving als de praktijk laat toe de invloed die technische normen hebben op het functioneren van de deskundigen in de verf te zetten, maar ook op andere gerechtelijke actoren. De Staat kan wet maken, maar de wet is niet de enige die bepaalt wat er concreet gebeurt. Veel technische- en beheerskeuzes gemaakt door de deskundigen, ontsnappen aan het politieke en democratische debat, ondanks het feit dat deze keuzes de deskundigen en gerechtelijke actoren ertoe kunnen aanzetten bepaalde handelwijzen te ontwikkelen naast de DNA wetgeving.

Doorheen drie gevalstudies, gekozen uit een dertigtal bestudeerde gerechtelijke dossiers, verduidelijkt de auteur de impact van genetische analyse op bepaalde strafrechtelijke zaken. Zo bespreekt hij bijvoorbeeld een zaak waar sprake was van een eenvoudig geval van heling van wagens, dat initieel zonder gevolg geklasseerd werd. Het DNA aanwezig op een bivakmuts liet uiteindelijk toe om 13 verdachten en 15 dossiers die betrekking hadden op uiteenlopende criminele feiten uit verschillende gerechtelijke arrondissementen, met elkaar te verbinden.

De analyse van het discours van de actoren (politie, magistraten, deskundigen, advocaten...) laat bijvoorbeeld toe te onderstrepen in welke mate het vraagstuk inzake de bescherming van het privéleven, nochtans centraal in het debat op het ogenblik van het wetgevingsproces, niet correct werd onderzocht. Ook al werden er voldoende maatregelen voorzien (zonder daarom te worden toegepast) om de DNA-profielen die opgeslagen zijn in de nationale DNA-databanken te beschermen, er werden slechts weinig maatregelen voorzien om zich te

beschermen tegen de veel grotere risico's waar men aan blootgesteld wordt in de laboratoria waar de analyses gebeuren.

De resultaten van het onderzoek tonen eveneens aan dat de deskundige die de DNA-analyse uitvoert, er op grond van de DNA-wet toe gehouden is een overvloed aan regels te respecteren om de kwaliteit van zijn werk te verzekeren. Er is echter niets wettelijk voorzien wat betreft het afnemen van DNA, dat in de laboratoria van de technische en wetenschappelijke politie van de federale politie gebeurt vóór het expertisewerk. Hetzelfde geldt voor het vergelijken van profielen met de nationale DNA-databanken, na het expertisewerk. In deze twee situaties lijkt het alsof de wetgever een ketting heeft gecreëerd waarvan er maar één schakel echt stevig is. De ketting heeft een aantal zwakkere schakels en ze dreigt te breken...

Het meer theoretische en onmisbare vierde en laatste deel van de thesis verschaft een diepgaande evaluatie van zowel het wettelijke kader als de praktijk aan de vooravond van de herziening van de DNA-wet van 22 maart 1999. Dit werk zou op het vlak van het strafrechtelijk beleid eveneens moeten kunnen dienen als evaluatiemodel voor beleidsmakers telkens wanneer er een plaats wordt toegekend aan technologie binnen het strafrechtelijke werkdomein.